

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Новікова Світлана,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та археології,
Маріупольський державний університет

ПРО ВАЖЛИВІСТЬ ЗБІЛЬШЕННЯ КІЛЬКОСТІ ЖІНОЧИХ ПЕРСОНАЛІЙ У ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ РАННЬОМОДЕРНОЇ ДОБИ

Історичні персоналії є неодмінною складовою конструювання національної ідентичності. Персоніфікація історії також є одним з важливих методів, які сприяють інтеграції людей у спільноту, допомагають вибудувати образ минулого, усвідомити власне місце в історичному процесі. Значущим ще з часів античності є використання біографій з просвітницькою та виховною метою, для наслідування певних моделей поведінки. У сучасних підручниках з української історії представлений широкий спектр історичних постатей політичних, суспільних та військових діячів, діячів культури та науки. Але переважна більшість історичних персоналій на сторінках підручників традиційно належить чоловіками. Через це складається доволі хибне враження, що винятково вони були головними діячами будь-якої історичної доби.

Не виключенням у цьому сенсі є один з яскравих і важливих періодів нашої історії – ранньомодерна доба, пов'язана з культурою Бароко і долученням українського суспільства до здобутків західноєвропейської цивілізації. Попри те, що жінки у цей час починають відігравати все більш помітну роль у різних сферах життя суспільства, на сторінках українських підручників з історії вони продовжують залишатися майже непомітними. Єдиними, кому більшою мірою пощастило, можна вважати лише двох меценаток у сфері освіти – Гальшку Острозьку та Гальшку Гулевичівну.

Але документи свідчать, що жінки доби Бароко постають не лише донаторками та благодійницями. Наприклад, важливу роль у розвитку видавничої справи відігравали представниці волинського княжого роду Гольшанських. Одна з них – дружина польського короля Владислава II Ягайла Софія, сприяла виданню у 1453 р. першого перекладу Біблії польською мовою. Інша представниця цього роду – Анастасія, дружина князя Кузьми Заславського з роду Острозьких, ініціювала видання Пересопницького Євангелія.

Також у цей час жінки почали помітно впливати на політичне життя. Найбільш яскравим є приклад дружини польського короля Сигізмунда Старого Бони Сфорца д'Арагон. Дослідник її біографії Д. Тканко зазначив, що вона була однією з найбільш харизматичних королев ренесансної доби. Її внесок в руську історію, економічний поступ, культуру, мистецтво в значній мірі визначили долю України на наступні століття. Королева Бона, що мала чудову освіту, за короткий час перебрала на себе управління державою і розпочала низку

реформ за підтримки прихильної до неї місцевої шляхти, а також запросивши до двору цілу групу італійців – юристів, архітекторів, лікарів, митців, музикантів. Бона Сфорца брала активну участь у зовнішньополітичних справах. На її рахунок масштабна аграрна реформа, що стимулювала створення багатодвірних сіл з упорядкованою забудовою. Правління королеви Бони відкрило епоху розвитку міст, міської культури, розквіту ренесансного стилю в архітектурі, мистецтві, гуманістичних ідей в літературі, філософії, теології. Королева розширила права і свободи міст в королівстві Польському та Великому князівстві Литовському, сприяла їх модернізації і регулярній забудові. За зразком Неаполітанського королівства нею була започаткована місцева поштова система. Значним був також вплив Бони на моду та традиції кухні всієї Центральної Європи.

Однією з найавторитетніших жінок свого часу, довіреною особою гетьмана Івана Мазепи була його мати Марина (Марія Магдалина) Мазепа. Після смерті чоловіка вона присвятила себе громадсько-політичним та релігійним справам: долучилася до діяльності Луцького Хрестовоздвиженського православного братства, стала активною діячкою українського просвітництва. За здібності та невтомну працю її обрали настоятелькою одразу двох жіночих монастирів – Києво-Печерського Вознесенського та Глухівського Успенського. При ній Вознесенський монастир став одним з освітніх та культурних центрів Гетьманщини. Згадки про Марину Мазепу свідчать, що вона мала значний вплив на тогочасну політичну ситуацію, користувалася великою довірою сина, була залучена до політичних процесів та рішень гетьмана. За дорученням сина вона розслідувала його особисті справи, що стосувалися втаємничених дій, налагоджувала справи з передачі та зберігання секретної кореспонденції.

Помітний слід в історії Гетьманщини залишили також дружини багатьох гетьманів. Так, наприклад, третя дружина Богдана Хмельницького Ганна, сестра полковників Івана та Василя Золотаренків, видавала універсали від свого імені, завідувала гетьманською скарбницею, керувала сімейними справами родини Хмельницьких. Дружина Івана Скоропадського Анастасія Маркович доклала суттєвих зусиль до обрання свого чоловіка гетьманом, вела дипломатичні перемовини, часто їздила до Московії самостійно, аби залагодити гетьманські справи, сприяла зростанню багатства свого чоловіка. Вважається, що саме Анастасія, а не Малоросійська колегія та старшина, керували тоді Гетьманщиною, і, на жаль, вона робила це на користь Московської держави.

Таким чином, матеріал підручників з ранньомодерної української історії для більш повного відображення духу цієї епохи та її розуміння, має поповнитися багатьма біографіями талановитих та яскравих жінок, діяльність яких суттєво вплинула на суспільно-політичний та культурний розвиток України.

Література

1. Батуріна, Світлана. «Герої» та «антигерої». Персоналії української історії у російських та польських шкільних підручниках. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/0ba16a69-2708-4db3-9781-73f5dbcb55f0/content>
2. Гомон, Єлизавета. Анастасія Маркович та Іван Скоропадський: «Іван теля пасе, а Настя булаву несе». *Ukraine History*. 14 Липня 2024. URL: <https://ukraine-history.com/pidtrymka/>
3. Гомон, Єлизавета. Марія Мазепа: бізнесвумен і матір легендарного українського гетьмана *Ukraine History*. 16 Вересня 2025. URL: <https://ukraine-history.com/mariya-mazepa-biznesvumen-i-matir-legendarnogo-ukrayinskogo-getmana/>
4. Гординська, Антоніна. Гальшка Острозька – Чорна Княгиня. Нещасливі шлюби найбагатшої нареченої. *Історична правда*. 12 травня 2011. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/4dcc323d6d14b/>
5. Зінченко, Неля. Марія Мазепа: мати гетьмана – його «сіра кардиналка» й основоположниця золотого шиття. *Українки*. URL: <https://ukrainky.com.ua/mariya-mazepa-maty-getmana-jogo-sira-kardynalka-j-osnovopolozhnyczya-zolotogo-zhyttya/>
6. Кривоший, Олександр. Специфіка та межі присутності «жіночого» в культурному просторі Запоріжжя. *Військово-історичний аспект*. Мандрівець. 2011. №5. С.20-28.
7. Михайлова, Ольга, Персоніфікація як стратегія історичної політики в Україні. *STRATEGIC PANORAMA*. 2022. № 1. URL: [122-Article Text-237-1-10-20220706.pdf](https://www.strategicpanorama.com.ua/122-Article-Text-237-1-10-20220706.pdf)
8. Петренко-Цеунова, Ольга. Жіночий лик доби Бароко. *Тиждень*. 4 січня 2023. URL: <https://tyzhden.ua/zhinochyj-lyk-doby-baroko/>
9. Тканко, Данило. Донька мистецької музи Леонардо да Вінчі королева Бона Сфорца та львівський ренесанс. *Твоє місто*. 28 Червня 2020. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/italijska_koroleva_na_ruskyh_zemlyah_110793.html